

VUOKSENLAAKSON RUHR

TEOLLISUUSYHDYSKUNTA KEHITTYY ENSON TEHTAIDEN YMPÄRILLE

Enson teollisuusyhdyskunta syntyi tehdasalueen läheisyyteen, jonne työn-tekijöille rakennettiin asuntoja. Aluksi tehdasyhdyskunta oli pieni ja sul-jettu yhteisö, jonne tehdas järjesti työntekijöilleen oman kaupan, leivintu-
van, kansakoulun ja terveydenhuollon. Tehdasalue alkoi kasvaa taajamaksi
1910-luvulla. Vuosisadan alusta vuoteen 1920 mennessä alueen väkiluku
tehdasalueen kehittymisen myötä kasvoi kymmenkertaiseksi ja Ensosta oli
tullut kihlakunnan suurin teollisuustaajama. Ensoon alettiin suunnitella
itsenäistä kunnallista hallintoa.

Väestö kasvoi 1930-luvulla kovaa vauhtia Vuoksen varren teollisuusalueella.
Vuonna 1939 Ensossa asui yli 9000 henkeä. Vuoksen varteen syntyneellä
Ensosta Vuoksen suulle Kaukopäähän ulottuvalla teollisuusalueella asui noin
20 000 ihmistä. Etenkin Enson alue imi jatkuvasti uutta väestöä ja uusia
teollisuuslaitoksia läheisyyteensä. Tulijoita houkutteli Vuoksen edullinen ve-
sivoima ja työntekijöiden saatavuus. Outokummun kuparitehdas perusteti-
tiin vuonna 1935, Imatran rautatehdas vuosina 1936-1937, Enson polttimo
eli väkiviinatehdas vuonna 1936 ja Suomen ensimmäinen tekokuitutehdas,

Kuitu Oy vuonna
1938. Lisäksi En-
sossa oli pieni-
muotoista teolli-
suutta kuten tii-
liruukki, virvoi-
tusjuomateh-
das ja taide-
kutomo.

Enso-Gutzeitin tehtaiden pääkonttori

Enson tehtaiden pääkonttori valmistui vuonna 1924. Rakennus tuhoutui osittain tulipalossa, ja sitä korjattiin ja laajennettiin 1930-luvulla. Laajen-
nus valmistui vuonna 1936 ja rakennuksen moderni sisustus antoi kertoman
mukaan varsin yllällisen vaikutelman. Pääkonttorin laajennuksen suunnitteli
arkkitehti Väinö Vähäkallio. Kuva Imatran kaupunginmuseo.

Enson tehtaiden virkailijakerho

Enso-Gutzeitin virkailijakerho valmistui vuonna 1936. Rakennukseen kuu-
lui kirjasto, hotellihuoneita, kerhohuoneita ja keittiö. Pääovea reunustivat
kuvanveistäjä Gunnar Finnen reliefit, jotka ovat edelleen nähtävänä. Kuva
Imatran kaupunginmuseo.

ENSON TEHDASALUE KASVUN MOOTTORINA

Alueen kasvun moottorina oli Enson tehdasalueen kehitys, joka oli häm-
mästyttävän nopeaa 1930-luvulla. Tehdasalue laajeni jatkuvasti. Sulfaat-
tiselluloosatehdas (1930), valkaisuaitos (1936), kartonkitehdas (1936)
klooritehdas (1937) ja kartonkilaatikkotehdas (1938) valmistuivat nopeal-
la aikataululla. Kartonkilaatikkotehdas oli lajissaan Euroopan suurin. Teh-
taat nielivät energiaa ja uusien voimalaitosten rakentaminen oli jatkuvasti
ajankohtaista. Imatrankosken voimalaitos valmistui vuonna 1929, Rou-
hialan voimalaitos vuonna 1937 ja Enson-Vallinkosken voimala saatiin val-
miiksi 1944. Ensosta oli kehittynyt 1930-luvun lopulla Suomen suurim-
piin kuuluva teollisuuskeskittymä. Enso-Gutzeit oli Euroopan kolmanneksi
suurin selluloosan valmistaja. Teollisuuden myötä Enson taajamasta kehiti-
tyi vilkas kaupunkimainen yhteisö monimuotoisine palveluineen. Enson
jälkeen kihlakunnan seuraavaksi suurimmat teollisuuskeskittymät olivat
Ruokolahdella ja Joutsenossa.

Asuntoaluetta Enson Onnelassa

Enso-Gutzeitilla oli monia sosiaalisia etuuk-
sia, joista yksi oli omakotiasumisen edis-
täminen: oma koti olikin monen työläisen
unelma. Tehdas teetti talojen mallipiirus-
tuksia ja antoi halpoja lainoja ja raken-
nusmateriaaleja taloja varten. Tehdas myi
myös tontteja työntekijöilleen. Ensimmäi-
sen työläisten omakotialueen nimeksi tuli
Uusi Onnela ja toisen Petsamo. Kuvassa
Onnelan asuinalue. Kuva Imatran kau-
punginmuseo.

